

KOMENTÁŘ K PÍSNĚ

182

Růždka (A 121/2)

1. La - što - vě - nka lí - ta, po - vi - da, že svi - ta,
vsta - vej, sy - nku, ho - re, bu - du pro - tě - bi - ta.

1. Laštovička líta,
povida, že svita,
vstavej, synku, hore,
budu pro tě bita.

2. Budu pro ťa bita
od svoji maměnky,
že sem nenažala
zelené trávěnky.

Milostná píseň *Laštověnka líta* spadá do skupiny „svítáníček“ neboli milostných alb. Za výchozí variant této písně jsme si zvolili zápis z Růždky na Valašsku, otištěný v Guberniální sbírce z roku 1819, č. 182, s. 225.¹ Ve zmíněné sbírce se uvádí pro srovnání z nejstarších písňových sbírek: Čel. I., 219, č. 157, Koll. I., 171, č. 8, Ritt. 241, Šaf. II. 133 atd.

Píseň byla rozšířena nejen v oblasti východomoravské (např. Rusava, Jasenka, Kuželov), ale také na Dolňácku, v okolí Brna (Vážany nad Litavou, Ochoz u Brna), v Čechách (Bydžovsko) či na Slovensku („Z Uherské strany“).

Vstupní verš písně se obměňoval na *Laštověnka* (Lastovenka, Vlaštověnka, Vlaštovička, Vlaš'ovička, Holubička apod.) *líta* (čiká).

Po první sloce písně, která zůstává víceméně textově stabilní, následuje dvojí dějové vyústění:

- 1) K Z (N45, 53T) Jasenka – *A já budu bitá – od svojěj maměnky, – že sem nenažala – zelenej travěnky. A ty budeš bitý – od svého tatíčka, – žes neoširovál – vraného konička. Travěnka zelena – je mně po kolena, – a já si ju nažnu – zutra dopoledňa.*²

¹ VETTERL, Karel. *Guberniální sbírka písní a instrumentální hudby z Moravy a Slezska z roku 1819*. Strážnice: Ústav lidové kultury 1994, 488 s.

² KAŠPAR, Zdeněk. *Valašský zpěvník pro školy vsetínského okresu*. Vsetín: Středisko služeb školám Vsetín 1999, 119 s.

Varianta z Jasenky je též otištěna ve sbírce B III (s. 288, č. 525c). Text je shodný, obsahuje však jen první tři sloky.³

B III (s. 288, č. 525b) Kuželov – zaznamenána pouze první sloka

B III (s. 288, č. 525a) z Uherské strany – rovněž zaznamenána pouze první sloka

Běl. (s. 101, č. 103 a s. 145, č. 15) Rusava – textové znění obou variant je totožné. *At' já nejsu bita od svojej maměnky, – že sem nenažala zelenej travěnky. A já budu bitý od svého tatička, – že sem nenapojil vraného konička.* Další pokračování, které se v této lokalitě uplatňuje, jinde nenajdeme. *Mňa maměnka bila, že sem dlúho spala, – že sem tej travěnky rosnej nenažala. A mňa bil tatiček, že hladný koniček, – já sem to zvěd na tě, žes přiléhla gatě.*⁴

Pol. (s. 124, č. 113) Dolňácko – *Běž, šohajku, domu, ej – běž, šohajku, domu – já bych byla bitá. Já bych byla bitá, ej – já bych byla bitá – od svojej mamičky. Že sem nenažala, ej – že sem nenažala – za rose travičky. A já bych byl bitý, ej – a já bych byl bitý – od svého tatička. Že sem nenapásel, ej – že sem nenapásel – do rána konička.*⁵

B II (s. 149, č. 219) Vážany – *Ty bita nebudeš, – na trávu nepudeš, – spadla tam rosička, – studená travička, – ty ju žít nebudeš.*⁶

B II (s. 640, č. 989) Ochoz – stejné znění jako varianta z Vážan, rozdíl pouze dialektologického rázu.

Erb. (s. 108, č. 134) Bydžovsko – *Já bych byla bita – od svojí matičky: - že jsem nenažala, – kravičkám nedala – zelené travičky. Ty bita nebudeš, – ne trávu nepůjdeš: napadla rosička, – studená vodička, – není to žádná lež.*⁷

S. (s. 260, č. 722) – *Budeš, milá, bitá – od svojej mamičky, – že si nenažala – zelenej travičky. Budeš vyvaděná – od svého milého, – že si nenažala – ovsu zeleného.*⁸

- 2) Erb. (s. 260, č. 73) Bydžovsko – *Kdybych měla klíče – od toho svítání, – nedala bych svítat – zejtra do snídání. Kdybych měla klíče – ode dne bílého, – nedala bych svítat – do roka plného!*⁹

³ BARTOŠ, František – JANÁČEK, Leoš. *Národní písně moravské v nově nasbírané*. Praha: Česká akademie císaře Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1899 – 1901, 1196 s.

⁴ BĚLÍKOVÁ, Vladislava. *Písně z Rusavy. Sbirka valašských písní zapsaných Františkem Táborským a Alfonsem Waisarem v letech 1924 – 1926 s pozdějšími doplňky*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, Muzeum Kroměřížska 2006, 182 s.

⁵ POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky I*. 3. vyd. Praha: Melantrich 1948, 154 s.

⁶ BARTOŠ, František. *Národní písně moravské, v nově nasbírané*. Brno: Matice moravská 1889, 653 s.

⁷ ERBEN, Karel Jaromír. *Prostonárodní české písně a říkadla*. Praha: Panton 1937, 543 s.

⁸ SUŠIL, František. *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Agro 1998, 792 s.

⁹ ERBEN, Karel Jaromír. *Prostonárodní české písně a říkadla*. Praha: Panton 1937, 543 s.

S. (s. 260, č. 721) – *Dybych měla klíče – od toho svítání, – nedala bych svítát – zétra do snídání. Zétra do snídání – zétra do poledne, – aby se vyspalo – potěšení moje.*¹⁰

Použitá literatura:

BAKALA, Metoděj. *Valašské písně*. Zlín: Sdružení přátel lidové kultury Kašava, Etnologický ústav AV ČR – pracoviště Brno 2005, 431 s.

BARTOŠ, František. *Nové národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými*. Brno: Karel Winiker 1882, 196 s. (B I)

BARTOŠ, František. *Národní písně moravské, v nově nasbírané*. Brno: Matice moravská 1889, 653 s. (B II)

BARTOŠ, František – JANÁČEK, Leoš. *Kytice z národních písní moravských*. Telč: E. Šolc 1892, 214 s.

BARTOŠ, František – JANÁČEK, Leoš. *Národní písně moravské v nově nasbírané*. Praha: Česká akademie císaře Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1899 – 1901, 1196 s. (B III)

BARTOŠ, František – JANÁČEK, Leoš. *Kytice z národních písní moravských, slovenských i českých*. Telč: E. Šolc 1901, 257 s.

BĚLÍKOVÁ, Vladislava. *Písně z Rusavy. Sbírká valašských písní zapsaných Františkem Táborským a Alfonsem Waisarem v letech 1924 – 1926 s pozdějšími doplňky*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše, Muzeum Kroměřížska 2006, 182 s. (Běl.)

ERBEN, Karel Jaromír. *Prostonárodní české písně a říkadla*. Praha: Panton 1937, 543 s. (Erb.)

KAŠPAR, Zdeněk. *Valašský zpěvník pro školy vsetínského okresu*. Vsetín: Středisko služeb školám Vsetín 1999, 119 s. (K Z)

KOŽELUHA, František. *Kytice z národních písní moravských Valachův*. Praha: Fr. A. Urbánek 1873, 80 s.

PECK, Eduard. *Valašské národní písně a říkadla s nápěvy do textu vřaděnými*. Brno: vlastním nákladem 1884, 116 s.

POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky I – VII*. Praha 1936 – 1960.

POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky I*. 3. vyd. Praha: Melantrich 1948, 154 s. (Pol.)

POLÁŠEK, Jan Nepomuk – KUBEŠA, Arnošt. *Valaské písničky I – V*. Milotice nad Bečvou: Knihovna Milotického hospodáře 1939, 1940, 1941, 1944, 1946.

¹⁰ SUŠIL, František. *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Agro 1998, 792 s.

SUŠIL, František. *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Agro 1998, 792 s. (S.)

VETTERL, Karel. *Lidové písně a tance z Valašskokloboucka I*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1955, 307 s.

VETTERL, Karel. *Lidové písně a tance z Valašskokloboucka II*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1960, 505 s.

VETTERL, Karel. *Guberniální sbírka písní a instrumentální hudby z Moravy a Slezska z roku 1819*. Strážnice: Ústav lidové kultury 1994, 488 s.

Vypracovala: Klára Blažková, učo 215965